

Приказ

Review

[doi:doi:10.5937/sinteze13-50082](https://doi.org/10.5937/sinteze13-50082)

ДИМЕНЗИЈЕ СМИСЛА ПРАВА

Миловић, Мирослав: Право као потенција. Есеји о филозофији права, Библиотека „Лаја”, Градац, Чачак 2023.

Последња, посмртно издата књига значајног српског филозофа средње генерације Мирослава Миловића (1955-2021), бившег професора Правног факултета Универзитета у Бразилији, доноси избор његових новијих огледа у преводу са португалској језика, праћену Уводом Вање Грујића. Миловић је градећи своје филозофско образовање и академску каријеру прешао пут од Београда преко Франкфурта (где је докторирао код Карла-Ота Апела и Јиргена Хабермаса), преко Париза и Сорбоне (где је одрадио хабилитацију код Ж. Шантер), до предавачких ангажмана у Турској, Шпанији, Јапану те најзад у Бразилу. Био је полиглота, широког филозофског образовања, везаног превасходно за континенталну европску филозофију. Код нас су претходно објављене његове књиге „Рефлексивни аргумент” (Београд 1989), „Етика и дискурс” (Београд 1992), које документују његов франкфуртски период бављења концепцијом тзв. „трансценденталне прагматике”, а онда и „Заједница разлике” (Чачак 2008) и „Метафизика и политика” (Чачак 2018), у којима се читује његово окретање модерној француској филозофији, Фукоу, Делезу, Бадјеу, као и данас врло читаном швајцарском филозофу италијанског порекла Ђ. Амгабену. Неке од његових књига су превођене на шпански језик и објављене на Универзитету у Гранади. Поврх тога, приредио је више запажених интернационалних зборника, те (скупа са Зораном Ђинђићем и Животом Филиповићем) учествовао у превођењу капиталног и волуминозног дела највећег живог европског филозофа Јиргена Хабермаса „Теорија комуникативног делања” (Нови Сад 2017).

Ово издање садржи шест есеја („Свети Павле-Парусија као промена света”, „Спиноза и модерност”, „Право на тело код Ничеа и Фукоа”, „Право симулакрума”, „Онтологија и суверенитет”, „Пандемија као историја”), као и један додаток („Вирус капитализма”). Како се ради о краћим, језгровито писаним есејима, то је штета да није искоришћена прилика да се овом по обиму невеликом издању придода још нека даља расправа истог аутора, у виду прилога.

У погледу стила писања, аутора карактерише висока сажетост израза, уз већ препознатљиву способност да кроз мало речи каже доста тога, те да нас кроз неколико кратких али далекосежних потеза проведе кроз историју филозофије од њених античких почетака до савремености. То пак од читаоца тражи концентрацију при читању, али уједно и извесна стручна предзнања у погледу одређених филозофских концепата који се при извођењима претпостављају као познати. Које су главне тезе које доноси ова књига, њоме обухваћени огледи? У питању су садржајно вишеструки и филозофски подстицајни интерпретативни налази, од којих овде можемо поменути само неке.

Ово издање можемо препоручити читаоцима као подстицајну лектуру за даље промишљање модерности и посебно права схваћеног као потенцијалност која је окренута ка правди. Тако дакле, да право мора важити као место правде. И може се поћи од тога, да ће оно наићи на заслужену пажњу у јавности. Уједно би ваљало домаћим издавачима препоручити поновно објављивање списка овог аутора из ранијег периода, посвећених етици дискурса и филозофском методу рефлексивног аргумента. Посебно с обзиром на околност да на тој врсти стручне литературе код нас, али и у окружењу, видно мањка, те да су Миловићеве зналачке интерпретације и даље најбољи у нас расположиви увод у ту значајну европску филозофску оријентацију, везану за Универзитет у Франкфурту. Оријентацију, чије би изучавање морало најзад бити заступљено у оквирима студија филозофија на нашим универзитетима – што пак нажалост и даље изостаје. Управо би Миловићеве раније књиге „Етика и дискурс” и „Рефлексивни аргумент”, као и давно у Сарајеву преведена али мало читана књига „Трансформација филозофије” његовог ментора Карла-Ота Апела могли бити од значајне помоћи у том погледу. Овде представљена књига пак још једном документује онај интелектуални губитак, који смо нажалост доживели раним одласком овог аутора.

Драган Јаковљевић¹,

(аутор је редовни универзитетски професор у пензији)

Примљен: 27.03.2024.

Прихваћен: 27.03.2024

---

¹ draganjakovljevicnk@gmail.com Univerzitet Crne Gore